

5. MESTNA NASELJA IN NASELJA MESTNIH OBMOČIJ, 1. 1. 2003

Seznam mestnih naselij in naselij mestnih območij po vseh štirih kriterijih obsega 156 naselij, ki se nahajajo v 104 mestnih območjih, vsako pa lahko predstavlja bodisi eno samo mestno naselje ali pa mestno naselje skupaj z obmestnimi naselji.

Po prvem kriteriju, 3 000 prebivalcev in več, smo uvrstili v seznam 67 naselij. 16 naselij je ustrezalo drugemu kriteriju, in sicer od 2 000 do 2 999 prebivalcev.

Tretji kriterij, opredeljevanje mestnih naselij na podlagi statusa sedeža občine in zaposlitvenih zmogljivosti, je morda še najbolj nedorečen in odprt. Občinska središča vseh 193 današnjih občin v bližnji prihodnosti ne bodo postala mestna naselja. Mnoga med njimi so to sicer že zdaj, vsekakor pa imajo naselja s to funkcijo boljše potencialne možnosti za dolgoročni razvoj. Zato smo jih večkrat analizirali in naknadno vključili še 6 naselij – sedežev občin: Beltinci (2 342 državljanov, občina Beltinci), Brezovica pri Ljubljani (2 234, Brezovica), Borovnica (2 055, Borovnica), Radeče (2 314, Radeče), Rače (2 219, Rače - Fram) in Šenčur (2 660, Šenčur). Po tem kriteriju je v seznam uvrščenih 21 naselij.

Uvedba četrtega kriterija se nam je zdela upravičena in potrebna že zaradi znane zgodovinske izkušnje: večja mesta so v preteklih desetletjih tudi administrativno »vsrkavala« bližnja, manjša naselja in jih povezovala v mestni pozidani prostor in mestni način življenja. Ne nazadnje je namen statističnega izkazovanja kvantitativno prikazati prav ljudi, ki živijo v urbanem okolju, na mestni način.

Skoraj v vseh obmestnih naseljih primanjkuje delovnih mest glede na število prebivajočega delovno aktivnega prebivalstva. Posledica je delovna migracija v centralna naselja. Vanjo je vključenih okrog 75 % delovno aktivnih prebivalcev obmestnih naselij. Redka obmestna naselja imajo presežek delovnih mest (Počehova – občina Maribor, Kromberk – občina Nova Gorica). Večinoma gre za večje tovarne, ki so se razvile ob robu, v neposredni bližini centralnega naselja – delovno silo pa pritegujejo tako iz samih naselij obmestja kot iz širše okolice.

Največ sprememb glede na prve osnutke predlogov mestnih naselij in naselij mestnih območij smo imeli pri četrtem kriteriju.

V analizo obmestnih naselij smo vključili nove podatke, in sicer delež kmetij v skupnem številu gospodinjstev in subjektivne izjave občanov o tipu naselja (mesto, primestje, vas), v katerem prebivajo.

Na podlagi izkušenj, pridobljenih pri določanju razprostranjenosti mestnih območij, oziroma pri pridruževanju/izločanju obmestnih naselij, ugotavljamo naslednje: mestna območja nastajajo le ob naseljih z več kot 5 000 prebivalci. Manjša (centralna) naselja so prešibka, da bi sprožala razvoj mestnega območja z vključevanjem obmestnih naselij.

Po četrtem kriteriju je v seznam vključenih 52 (od teh 21 mariborskih) naselij.

Tabela 1.5 Seznam mestnih naselij in naselij mestnih območij (156), 1. 1. 2003

Table 1.5 The list of urban settlements and settlements in urban areas (156), 1. 1. 2003

Zap. št.	Občina	Zap. št.	Mestno naselje, naselje mestnega območja	Kriteriji (1–4)
1	Ajdovščina	1	Ajdovščina	1
2	Beltinci	2	Beltinci	3
3	Bled	3	Bled	1
4	Borovnica	4	Borovnica	3
5	Bovec	5	Bovec	3
6	Brezovica	6	Brezovica pri Ljubljani	3
7	Brežice	7	Brežice	1
8	Celje	8	Celje	1
		9	Šmarjeta pri Celju	4
9	Cerknica	10	Cerknica	1
10	Cerkno	11	Cerkno	3
11	Črna na Koroškem	12	Črna na Koroškem	2
12	Črnomelj	13	Črnomelj	1
13	Domžale	14	Domžale	1
		15	Rodica	4
		16	Spodnje Jarše	4
		17	Srednje Jarše	4
		18	Vir	1
14	Dravograd	19	Dravograd	1
15	Gornja Radgona	20	Gornja Radgona	1
16	Grosuplje	21	Grosuplje	1
17	Hoče-Slivnica	22	Spodnje Hoče	2
18	Hrastnik	23	Hrastnik	1
19	Ildrija	24	Ildrija	1
20	Ilirska Bistrica	25	Ilirska Bistrica	1
21	Ivančna Gorica	26	Ivančna Gorica	3
22	Isola/Isola	27	Isola/Isola	1
		28	Jagodje/Jagodje	4
23	Jesenice	29	Hrušica	4
		30	Jesenice	1
		31	Koroška Bela	2
		32	Podkočna	4
		33	Slovenski Javornik	4
24	Kamnik	34	Kamnik	1
		35	Mekinje	4
25	Kočevje	36	Dolga vas	4
		37	Kočevje	1
		38	Šalka vas	4
26	Koper/Capodistria	39	Ankaran/Ancarano	1
		40	Koper/Capodistria	1
27	Kranj	41	Britof	4
		42	Hrastje	4
		43	Kokrica	4
		44	Kranj	1
28	Kranjska Gora	45	Kranjska Gora	3
29	Krško	46	Krško	1
		47	Leskovec pri Krškem	4
		48	Senovo	2
30	Laško	49	Laško	1
31	Lenart	50	Lenart v Slov. goricah	2
32	Lendava/Lendva	51	Lendava/Lendva	1
33	Litija	52	Litija	1
34	Ljubljana	53	Ljubljana	1
		54	Spodnje Gameljne	4
		55	Srednje Gameljne	4
		56	Zgornje Gameljne	4
35	Ljutomer	57	Ljutomer	1
36	Logatec	58	Logatec	1
37	Maribor	59	Bresternica	4
		60	Celestrina	4
		61	Dogoše	4
		62	Hrenca	4
		63	Kamnica	4

Tabela 1.5 Seznam mestnih naselij in naselij mestnih območij (156), 1. 1. 2003 (nadaljevanje)

Table 1.5 The list of urban settlements and settlements in urban areas (156), 1. 1. 2003 (continued)

Zap. št.	Občina	Zap. št.	Mestno naselje, naselje mestnega območja	Kriteriji (1-4)
		64	Košaki	4
		65	Laznica	4
		66	Limbuš	4
		67	Malečnik	4
		68	Maribor	1
		69	Meljski hrib	4
		70	Pekel	4
		71	Pekre	4
		72	Počehova	4
		73	Razvanje	4
		74	Ribniško selo	4
		75	Rošpoh – del	4
		76	Trčova	4
		77	Vinarje	4
		78	Vodole	4
		79	Za kalvarijo	4
		80	Zrkovci	4
38	Medvode	81	Medvode	1
39	Mengeš	82	Mengeš	1
40	Metlika	83	Metlika	1
41	Mežica	84	Mežica	1
	Miklavž na Dravskem		Miklavž na Dravskem	1
42	polju	85	polju	3
43	Miren-Kostanjevica	86	Miren	3
44	Mozirje	87	Mozirje	3
45	Murska Sobota	88	Černelavci	4
		89	Murska Sobota	1
46	Muta	90	Muta	2
47	Naklo	91	Naklo	3
48	Nova Gorica	92	Kromberk	4
		93	Nova Gorica	1
		94	Pristava	4
		95	Rožna dolina	4
		96	Solkan	1
49	Novo mesto	97	Novo mesto	1
50	Ormož	98	Ormož	2
51	Piran/Pirano	99	Lucija/Lucia	1
		100	Piran/Pirano	1
		101	Portorož/Portorose	2
52	Pivka	102	Pivka	3
53	Polzela	103	Polzela	2
54	Postojna	104	Postojna	1
55	Prebold	105	Prebold	3
56	Prevalje	106	Prevalje	1
57	Ptuj	107	Ptuj	1
58	Rače-Fram	108	Rače	3
59	Radeče	109	Radeče	3
60	Radenci	110	Radenci	2

Tabela 1.5 Seznam mestnih naselij in naselij mestnih območij (156), 1. 1. 2003 (nadaljevanje)

Table 1.5 The list of urban settlements and settlements in urban areas (156), 1. 1. 2003 (continued)

Zap. št.	Občina	Zap. št.	Mestno naselje, naselje mestnega območja	Kriteriji (1-4)
61	Radlje ob Dravi	111	Radlje ob Dravi	2
62	Radovljica	112	Lesce	2
		113	Radovljica	1
63	Ravne na Koroškem	114	Dobja vas	4
		115	Ravne na Koroškem	1
64	Ribnica	116	Ribnica	1
65	Rogaška Slatina	117	Rogaška Slatina	1
66	Rogatec	118	Rogatec	3
67	Ruše	119	Ruše	1
68	Sevnica	120	Sevnica	1
69	Sežana	121	Sežana	1
70	Slovenj Gradec	122	Slovenj Gradec	1
71	Slovenska Bistrica	123	Slovenska Bistrica	1
72	Slovenske Konjice	124	Slovenske Konjice	1
73	Šempeter-Vrtojba	125	Šempeter pri Gorici	1
		126	Vrtojba	4
74	Šenčur	127	Šenčur	3
75	Šentjur	128	Šentjur	1
76	Škofja Loka	129	Binkelj	4
		130	Puštal	4
		131	Stara Loka	4
		132	Škofja Loka	1
		133	Trata	4
77	Šmarje pri Jelšah	134	Šmarje pri Jelšah	3
78	Šmartno pri Litiji	135	Šmartno pri Litiji	3
79	Šoštanj	136	Šoštanj	2
80	Štore	137	Štore	3
81	Tolmin	138	Tolmin	1
82	Trbovlje	139	Trbovlje	1
83	Trebnje	140	Trebnje	2
84	Trzin	141	Trzin	1
85	Tržič	142	Bistrica pri Trziču	1
		143	Loka	4
		144	Tržič	1
		145	Ročevnica	4
86	Turnišče	146	Turnišče	3
87	Velenje	147	Velenje	1
88	Vipava	148	Vipava	3
89	Vrhnika	149	Verd	4
		150	Vrhnika	1
90	Zagorje ob Savi	151	Zagorje ob Savi	1
91	Zreče	152	Zreče	2
			Šempeter v Savinji.	2
92	Žalec	153	dolini	2
		154	Žalec	1
93	Železniki	155	Železniki	1
94	Žiri	156	Žiri	1

6. ZAKLJUČEK

Na Statističnem uradu Republike Slovenije so bile za izkazovanje podatkov po mestnih naseljih v preteklosti uporabljene različne opredelitve. Delno je bilo to področje urejeno z zakonskimi predpisi, delno je za sezname mestnih naselij skrbel Statistični urad. Med drugim je tako v osemdesetih letih pripravil seznam 224 mestnih naselij, ki pa v strokovni javnosti ni bil dobro sprejet. Ker seznam ni bil pripravljen na osnovi objektivno določenih kriterijev ter zato tudi ni bil vzdrževan, je Statistični urad leta 1997 prenehal objavljati podatke po mestnih naseljih. S tem je nastala vrzel na tem statističnem področju, ki jo skušamo premostiti z novim naborom 156 mestnih naselij in naselij mestnih območij. Spodbuda za pripravo seznama je bila gotovo tudi bližajoče se članstvo v Evropski uniji, saj so se s tem povečale potrebe po urbanih statistikah, hkrati pa je postalo potrebno tudi izkazovanje popisnih podatkov po mestnih naseljih.

Za statistična izkazovanja rezultatov raziskovanj po mestnih naseljih in naseljih mestnih območij so le-ta določena na podlagi štirih kriterijev. Prvi trije kriteriji določajo mestna naselja in s tem tudi mestna območja, katerih skupno število je 104. Zadnji kriterij je kombinacija več pogojev in določa druga naselja mestnih območij. Teh naselij je 52, skupaj torej 156 mestnih naselij.

Po prvem kriteriju (naselja s 3 000 prebivalci in več) je mestnih naselij 67, v njih pa je na presečni datum 31. 12. 2000 živelo 859 778 državljanov.

Po drugem kriteriju (od 2 000 do 2 999 prebivalcev in presežek delovnih mest nad številom delovno aktivnega prebivalstva) smo opredelili 16 mestnih naselij, v njih pa je živelo 39 795 državljanov.

Po tretjem kriteriju (sedeži občin z najmanj 1 400 prebivalci in hkrati presežkom delovnih mest nad številom delovno aktivnega prebivalstva) smo opredelili 21 mestnih naselij, v katerih je živelo 38 055 državljanov.

Po četrtem kriteriju (obmestna naselja) smo opredelili 52 (21 mariborskih) obmestnih naselij kot del mestnih območij, v katerih je živelo 43 296 državljanov.

Po podatkih, ki smo jih uporabili za analizo in postavitev kriterijev (državljeni, 31. 12. 2000, Centralni register prebivalstva), je bilo skupno število urbanega prebivalstva po tem naboru naselij in na presečni datum 981 000 (na isti dan v Republiki Sloveniji 1 955 016 državljanov), kar pomeni, da je po opredeljenih kriterijih stopnja urbanizacije v Sloveniji znašala 50,2 %. Če pa upoštevamo podatke popisa 2002, ko je v Sloveniji živelo 1 964 036 prebivalcev, od teh jih je bilo v mestnih naseljih 997 772, je stopnja urbanizacije znašala 50,8 %

Stopnja urbanizacije se je na podlagi podatkov iz popisov po tedaj veljavnih naborih mestnih naselij spreminjala takole: ob Popisu 1981 je znašala 46,7 % (926 000 mestnih prebivalcev) in ob Popisu 1991 50,5 % (993 000 mestnih prebivalcev), ob popisu 2002 pa 50,8 % (998 000 mestnih prebivalcev).

V obdobju 1991–2001 se je število prebivalcev v mestnih naseljih malo povečalo. V naših največjih mestih, Ljubljani, Mariboru in Celju, se je število urbanih prebivalcev zmanjšalo za 8 000, 10 000 in 3 000. Povečalo pa se je število prebivalcev v suburbanih območjih ter v manjših mestih. V celoti se v teh podatkih dokaj verodostojno kaže proces suburbanizacije naših največjih mest. To potrjuje hitro naraščanje števila prebivalcev obmestnih naselij: Brezovice pri Ljubljani (Brezovica), Lavrice (Škofljica), Škofljice (Škofljica), Vnanjih Goric (Brezovica), Trzina (Trzin) in drugih naselij pri Ljubljani, ter Kamnice (Maribor), Zgornjega Dupleka (Duplek), Razvanja (Maribor), Selnice ob Dravi (Selnica ob Dravi) in drugih naselij pri Mariboru.

Iz seznama 224 mestnih naselij, veljavnem v obdobju 1981–1997, jih v tokratnem seznamu ni vključenih 46, pri čemer niso upoštevana naselja (58), ki so se z administrativnimi spremembami že prej zlila s centralnimi naselji. V teh 46 naseljih je na dan 31. 12. 2000 živelo 21 400 državljanov. Na drugi strani pa je v tokratnem naboru mestnih naselij 40 takih, ki niso bila tako opredeljena ob popisu leta 1991, in v katerih je živel leta 2002 59 801 prebivalec.

Predvidevamo, da bo revizija seznama potrebna vsakih 5 let oziroma v skladu s teritorialnimi spremembami meja naselij.

KARTA 1-7: Mestna naselja in naselja mestnih območij (156) v Republiki Sloveniji, 1. 1. 2003
MAP 1.7: Urban settlements and settlements in urban areas (156) in the Republic of Slovenia, 1.1.2003

